HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שצ סעיף א:
ו ב ג מיי' פ"ב שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג ד:
ז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף א:
ח ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
ט ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף א:
י ז מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ד:
יא ח מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף א:
יב ט מיי' שם פ"ב הל' יד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:
יג י טוש"ע שם סעיף ה בהג"ה ועי' במיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה י ובהשגות שם:

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

◆

גמ' א"ל רבינא לרבא היינו רגל היינו בהמה א"ל תנא אבות וקתני תולדות אלא מעתה סיפא דקתני א) השן מועדת הבהמה מועדת מאי אבות ומאי תולדות איכא הוה קמהדר ליה בבדיחותא וא"ל אנא שנאי חדא ואת שני חדא וטעמא מאי אמר רב אשי תנא שן דחיה וקתני שן דבהמה ס"ד אמינא 1 ושלח את בעירה כתיב בהמה אין חיה לא קמ"ל ב) דחיה בכלל בהמה אי הכי הא מבעי ליה למיתני ברישא האי ג) ° דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה אי הכי רישא נמי ליתני ההיא דלא כתיבא ברישא הכי השתא התם אידי ואידי אבות נינהו הך דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה הכא שביק אב ותני תולדה איבעית אימא איידי דסליק מרגל פתח ברגל תנו רבנן בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר כיצד א בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו משלם נזק שלם סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והזיק משלם נזק שלם הזיק פשיטא אלא אימא התיז והזיק משלם נזק שלם צרורות מאן דכר שמיהו חסורי מחסרא והכי קתני ב צרורות כי אורחיהו חצי נזק ג וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם חצי נזק סומכוס אומר צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם: ת"ר ד) ד תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלם נזק שלם ה ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך ו תרנגולין שהיו מהדסין ע"ג עיסה ועל גבי פירות וטינפו או ניקרו משלם נזק שלם ז העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם תניא אידך תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושיברה את הכלים משלם חצי נזק סתמא כרבנן אמר רבא בשלמא סומכוס קסבר כחו כגופו דמי אלא רבנן אי כגופו דמי כוליה נזק בעי לשלם ואי לאו כגופו דמי חצי נזק נמי לא לשלם הדר אמר רבא לעולם כגופו דמי ה) וחצי נזק צרורות הלכתא גמירי לה: אמר רבא כל שבזב טמא בנזקין משלם נזק שלם כל שבזב טהור בנזקין משלם חצי נזק ורבא צרורות אתא לאשמועינן לא רבא ח עגלה מושכת בקרון קא משמע לן תניא כותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה ו) בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוכף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם תנו רבנן ט תרנגולים שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינא וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אזלינא וצרורות נינהו י תפשוט ליה מדרבה ז) דאמר רבה זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור דאמרינן ליה מנא תבירא תבר לרבה פשיטא ליה לרבא מבעיא ליה ת"ש הידוס אינו מועד וי"א ה"ז מועד הידוס ס"ד אלא לאו הידוס והתיז ובהא קמפלגי דמר סבר בתר מעיקרא אזלינן ומר סבר בתר תבר מנא אזלינן לא

בהתיז

גמ' היינו רגל היינו בהמה. מאי רגל ומאי בהמה דתני תרתי במתני' הא חדא היא ואמאי הדר תני הבהמה מועדת: **תנא אבות.** רגל ממש שדרסה ברגליה וסיפא קתני תולדות הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה דתולדות דרגל הן דהזיקה מצוי ואין כוונתה להזיק: **מאי אבות ומאי תולדות איכא.** (והא) ליכא למימר דהאי דתנא בהמה מועדת לאכול פירות וירקות הוי להו תולדה דהיינו שן ממש ותולדה דשן היינו נתחככה בכותל להנאתה: **הוה קמהדר ליה.** רבא לרבינא: **בבדיחותא.** בשחוק: **וא"ל אנא שנאי חדא.** רישא ואת שני סיפא: **וטעמא מאי.** אסיפא קאי: **בעירה.** היינו תרגום של בהמה ח): **קמ"ל.** מתני' דאשן דחיה נמי מיחייב: **דחיה בכלל בהמה.** דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו ומפרש בתריה איל צבי ויחמור: **אי הכי הא.** שן בהמה מבעי ליה למיתני ברישא והדר שן חיה: **רישא נמי ליתני.** בהמה דהוי תולדה ברישא דלא כתיבא: **אידי ואידי.** שן דחיה ושן דבהמה: **הכא.** גבי רגל: **שביק אב ותני תולדה.** בתמיה: **דסליק מרגל.** בפ"ק (דף טו:) תנן הרגל מועדת ולא תנן הבהמה: **אוכף.** שיל"א בלע"ז: **שליף.** משאוי שבאמתחת ובמרצופין: **התיז.** דהוו צרורות: סומכוס לית ליה הלכתא דחצי נזק צרורות אלא נזק שלם ס"ל: **נובר.** בחוטמו ובלע"ז פוריי"ר: **צרורות כי אורחייהו.** כלומר אע"ג דאורחייהו להתיז צרורות משלם חצי נזק כדמפרש לקמיה דהלכתא גמירי לה וכן חזיר הנובר ומתיז צרורות בחוטמו הוי נמי כצרורות דרגל דכל מה שהוא כחו ולא גופו קרי צרורות: **בכנפיהם.** שנגעו בכנפיהם בכלי: **רוח שבכנפיהם.** היינו צרורות דכחו הוא: **מהדסין.** מרקדין: **וניקרו.** בחרטום שלהם שקורין בי"ק: **העלו עפר.** מן הארץ לעיסה: **חצי נזק נמי לא.** דלא אשכחן חצי נזק אלא במשונה אבל במידי דאורחיה לא: **שבזב טמא.** משמע נגיעה ממש: **שבזב טהור.** כגון שזרק חפץ על אדם הוי טהור ובנזקין כעין צרורות חצי נזק: **צרורות אתא לאשמועינן.** בתמיה: **עגלה מושכת בקרון.** אתא לאשמועינן דבזב טמא אם הלכה קרון שהזב עליה על גבי כלים טמאים משום מדרס הזב ובנזקין נמי עגלה שמשכה בקרון ע"ג כלים כגופה הוי ולא כצרורות ואם התיז צרורות מתחת הקרון דבזב טהור בנזקין נמי צרורות נינהו: **בפרומביא.** רסן: **זוג.** אישקליט"א: **מחטטין.** מנקרין בחרטומיהן: **בתר מעיקרא.** שדחפתו ובגופה תבר מנא: **ושברו במקל.** קודם שנח: **פטור.** המשברו וחייב הזורק. אלמא בתר מעיקרא אזלינן והואיל וסופו לישבר לכשיעות כמי ששברו הוא דמי: **הידוס.** רקידת התרנגולים: **הידוס ס"ד.** אמאי לא ליהוו מועד הא אורחיה הוא: **הידוס והתיז.** שגלגל הכלי ברקידתו למקום אחר ונשבר מ"ד מועד לנזק שלם סבר בתר מעיקרו אזלינן:

בהתיז

סד"א ושלח את בעירה כתיב. אע"ג דכבר אשמועינן ברישא דאפי' תרנגולין מועדין מ"מ ניחא ליה לאשמועינן גבי שן וקשה קצת אמאי לא תנא נמי תולדה בשן כמו ברגל: **קמ"ל דחיה בכלל בהמה.** לא מהניא דרשה דבהמה המקשה (חולין דף עא.) קאמר הכא דחיה בכלל בהמה דהא הכא אפילו עוף נמי הוי בכלל בהמה כדקתני התרנגולת מועדת אלא ילפינן בהמה משבת כדאמרינן בס"פ הפרה (לקמן דף נד:) דבעירה ובהמה הכל אחד דמתרגמינן בהמה בעירה: **וחמור במשאו.** אע"ג דכבר שנה בשליף שעליה אצטריך לאשמועינן לפי שאין משאוי של חמור מהודק ומחובר בו כבשאר בהמה וס"ד דלא הוי כגופו: **נובר באשפה.** יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ) מתרגמינן ינובריניה ואע"ג דתנא צרורות דרגל אשמועינן צרורות דשן דלהנאתו קעביד: **כל שבזב טהור.** אין זה הכלל דוקא דהא קנה בקומטו של זב והסיט בו הטהור טהור ט) ולענין נזקין אין חילוק וכל עיקר האי כללא לא בא אלא למעט זורק: **בתר מעיקרא אזלינן כו'.** ומדתנן דרסה על הכלי ושברתו דמשמע הא נתגלגל למקום אחר ונשבר שם חייב ח"נ ליכא למידק דאדרבה מדמפליג בין ראשון לשני ולא מפליג בראשון גופיה איכא למידק איפכא: **זרק כלי מראש הגג כו'.** נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב ולא שייך כאן מנא תבירא תבר דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בצרורות ח"נ וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו:

והא

מסורת הש"ס

א) [לקמן יט:], ב) [לקמן נד: נדרים פא. נזיר לה: זבחים קטו: חולין נט. עא. פד.], ג) [יבמות ב: וש"נ], ד) [תוספתא פ"ב], ה) לעיל ג:, ו) [שם.], ז) לקמן כו:, ח) בראשית א, ט) [נדה מג.],

◆

גליון הש"ס

גמ' דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה. ב"ב קח ע"ב:

◆

לעזי רש"י

שיל"א. אוכף. **פוריי"ר.** לחפור. **בי"ק.** חרטום. **אישקיליט"א.** פעמון קטן.

◆

מוסף רש"י

חביבא ליה. לתנא ואקדמה ברישא (יבמות ב:). **הלכתא גמירי לה.** מסיני שהיא תולדה של רגל ופטורה בר"ה כי רגל, ומזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא (כתובות מא:) **ואע"ג דפלגא נזק** של נגיחה הוי קנס, האי פלגא ניזקא ממונא הוא (לעיל ג:). **ובשערה דרך הלוכה.** שנדבקו כלים בשערה וגררתן ושברתן (לעיל ג.). **זרק.** בעל הכלי, **כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור.** זה ששברו במקל קודם שבירתה, שהרי סופה לישבר (לקמן כו:).

◆

רבינו חננאל

מקשי רבינא היינו רגל היינו בהמה. ופריק ליה רבא תנא הרגל שהיא אב וקתני הבהמה תולדות. אלא מעתה סיפא דקתני השן מועדת והבהמה מועדת כו'. פי', בשלמ' גבי רגל מפרש בעיטה והיא תולדה וקתני לה הכי גבי בהמה, ש"מ דמשום תולדות קתני בהמה. אלא לגבי שן, מאי מן התולדות דשן דקתני בהמה לאייתויי תולדה דשן. ופריק רב אשי רישא שן דחיה סיפא שן דבהמה וכולהו אבות נינהו. ושאר השמועה פשוטה היא. **ת"ר** הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר, כיצד בהמה שנכנסה לחצר הניזק והזיקה בגופה דרך הילוכה או בשערה דרך הילוכה, באיכוף שעליה או בשליף שעליה, (בפרומיה) [בפרומביה] שבפיה בזוג שבצוארה, וחמור במשאו משלמין נזק שלם. וצרורות כי אורחייהו, כגון שהיה פרה מהלכת וצרורות מנתזין מתחת פרסותיה, וחזיר נובר באשפה והתיז והזיק משלמין חצי נזק. סומכוס אומ' צרורות וחזיר שהיה נובר באשפה והתיז והזיק משלם נזק שלם. **ת"ר** תרנגולין שהוו מחרסין בעיסה או על גבי פירות וטינפו או ניקרו, נזק שלם. העלו עפר או צרורות, חצי נזק. סומכוס אומ' נזק שלם. **תניא אידך** תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהם, נזק שלם. ברוח שבכנפיהן, חצי נזק. סומכוס אומ' נזק שלם. וליתה לסומכוס, דתניא תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצא רוח מתחת כנפיו ושברה כלים משלם חצי נזק, וסתמא כרבנן. **אמר רבא** במסקנא לעולם כוחו כגופו דמי, חצי נזק דצרורות היל' גמירי לה. **אמר רבא כל שבזב טמא בנזקים משלם נזק שלם, וכל שבזב טהור בנזקין חצי נזק.** ואמ' רב אשי הא שמעתא דרבא בע"ז פרק ר' ישמעאל בסופו בהאי לישנא, אמ' רב אשי כל שבזב טמא בגוי עושה יין נסך, כל שבזב טהור בגוי אינו עושה יין נסך. מכאן, אמר ר' שמעו' בן לקיש קנה בקומטו שלזב והסיט בו את הטהור, טהור. וזהו ששנינו במשנתינו טהור מכה את הטמא, טהור. אבל קנה בקומטו שלטהור והסיט בו את הזב טמא, כדתנן וטמא שמכה את הטהור טמא. וכן אם זרק זב חפץ ונגע בטהור טהור, דתנן זב שהקיש על כסוסטרא ונפל ככר שלתרומה, טהור. ורבא קיימ' ליה דכוחו כגופו דמי, ומדחזינן דמותיב רב חייא בר אשי לרב אשי נטל החבית וזרקה

רבינו חננאל (המשך)

בחמתו לבור, זה היה מעשה והתירו, ודייקי' מדקתני בחמתו, בחמתו דשרי הא שלא בחמתו אסור, וכי האי גוונא בזב טהור. ופריק כגון דאזיל מיניה מיניה. אחרי שפתחנו דרך למבינים נחזור לפרש שמועתנו. אקשי' על רבא, וכי צרורות אתא לאשמועינן. כל שבזב טמא דבר ידוע הוא כל נגיעה, כל נגיעה שלזב טמא תנינא בהדיא, כיוצא בו בנזיקין בין הזיקה בגופה בין בשערה בין בשליף שעליה כל שהוא מכוחה נזק שלם. לא נשאר אלא כגון ההקשה שמקיש הזב ונפל ככר שלתרומה שהוא טהור וכו'. תניא זה הכלל הבאין מכח רעדה טהורין מכח הסטה טמאין, כך בנזיקין צרורות הניתזין מכח הליכת הבהמה חצי נזק גם שנינו זה. **ופרקי', לא עגלה מושכת אתא לאשמועינן.** כלומ' כשם שהזב היושב בספינה, כדתנן הזב והטהור שישבו בספינה או באסדה או שרכבו על גבי בהמה אע"פ שאין בגדיהן נוגעים הרי אלו טמאין. כיוצא בו היושב בעגלה המושכת עם הזב טמא, כך אם היו בעגלה מושכת כלים ונשברו חייב א) היושב בעגלה לשלם נזק שלם. ד"א עגלה מושכת, כבהמה בשליף שעליה, כשם שזה נזק שלם כך זה נזק שלם. **תניא כותיה דרבא** הרגל מועדת לשבר, עד ועגלה מושכת משלמין נזק שלם. תרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נזק שלם. בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר, מהו. בתר מעיקרא אזלינן וגופו הוא או דילמ' בתר תבר מנא אזלינן וצרורות נינהו. תיפשוט ליה מדרבה דאמ' זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל פטור. מאי טעמ', מנא תבירא תבר. ואמרי' לרבה פשיטא ליה ולרבא מסייעא ליה. **ואמרי' ת"ש הידוס אינו מועד כו'.** ופשוטה היא.

א) ג"' רבינו עגלה מושכת כגי' הרי"ף ופי' בזה הוא כפי' הרב המאירי ז"ל שהובא בש"מ כאן ע"ש.